

www.e-rara.ch

Numismata summorum pontificum templi Vaticani fabricam indicantia

**Buonanni, Filippo
Lonigo, Michele**

Romae, 1700

ETH-Bibliothek Zürich

Shelf Mark: Rar 1332 q

Persistent Link: <http://dx.doi.org/10.3931/e-rara-13083>

Caput XXX. De scalis ante basilicam positis.

---

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Urbanus VIII. erogaverat. Conquerente postmodum de se ipso Innocentio X. ut refert Baldinucci in vita Equitis Bernini, quod imperiti cujusdam Administrati suasionem importunam ad eam demolitionem præcepti decreto prope-
rasset.

Pag. 29.

Verum ne hujusmodi decor augustæ Templi fronti deesset, novæ Turris Campanariæ duplicem ideam proposuit Eques Franciscus Rainaldus Romanus Architectus peritissimus, quam Coronidi frontis imposuisset, ablato ordine (ut pondus minueretur) quem Atticum spurium vocarunt Periti. Illam Tabulâ eneâ 65. & Tabula 66. sub numero 1. insculptam proposuimus ex auctoris delineatione acceptam, apud Hæredes servatâ, ne tanti Viri speciosum inventum è papyraceis monumentis longo temporis decursu oblitteraret oblivio. Aliam etiam Turrim delineatam obtulit Pontifici Cæsar Braccius in nostra eadem Tabula 66. sub num. 2. expressam.

Fig. 65.
66.

Non absimilem ejusmodi Turris ideam nuperrimè proposuit Eques Fontana in libro 4. de Templo Vaticano cap. 9. & lib. 5. cap. 4. addidit methodum, qua potuerant fabricæ incolu mitati prospicere, & vacillans Turris firmiter contineri in declivi situ; substruendo, validissimi aggeris instar, molem ad sustinendum aptam; quæ methodus licet modò inutilis videatur, Turri jam penitus dejecta, eam tamen immeritò destructam clarissimè demonstrat, quæ tantopere ad Basilicæ decorem, & elegantiam conferebat.

CAPUT XXX.

De Scalis antè Basilicam positis.

NUNC de Scalis, per quas ad Basilicam datur ascensus aliqua delibabimus. Eas à Constantino Imperatore fabricatas fuisse narrat Panvinius his verbis [Gradus marmoreos antè Basilicam fecit Constantinus]. Juxtà veterem morem, qui Basilicas in excelsis ut plurimum loco collocabant, narrante Aulo Gellio [Quintum Catulum in Capitolii restitutione voluisse Arcam Capitolinam deprimere, ut pluribus gradibus in Ædem conscenderent, suggestusque Templi Jovi dicati, pro fastigii magnitudine altior fieret]: Et Livio libro 8. Annum Latinorum oratorem, cum commotus irâ se ab vestibulo Templi citato gradu proriperet, lapsus per gradus, capite graviter offenso, impactum imò irâ esse saxo, ut sopiretur.

De Sept. Urb. Eccl. pag. 39.

Lib. 2. c. 10.

Docet Vitruvius in constructione Templi non quærendum esse an gradus Templis sint apponendi, sed tanquam necessariam partem eos poni debere, quòd non parum faciat ad majestatem, & dignitatem Templi, si à cætero Urbis solo extet. Canonicus Romanus in descript. Vatic. Basilicæ præfatos gradus constructos fuisse tradit ex Romuli demolito Sepulchro, quod tamen Marlianus lib. 4. cap. 22. suæ Typographiæ Urbis Romæ, non Romuli, sed Scipionis Africani fuisse ait. Eos numero triginta sex fuisse affirmat Torrigius, sed verius Severanus, cui adhæret Illustris. Ciampinus fuisse tantum triginta quinque, in quinque ordines ità distributos, un quemlibet ordinem septem gradus occuparent, exiguisque aræ tractus illos distingueret. Omnes autem graduum ordines ducentos palmos sua longitudine juxtà aræ, atriique latitudinem adæquabant. Latitudine verò omnes simul cum interjacentibus areolis ab ima telluris Planitie ad Arcam magnam superiorem palmos nonaginta quinque. Notat Illustris. Ciampinus, ideò quemcumque scalarum ordinem septem constare gradibus, eò quod Architecti in graduum distributione impari numerum observent. [Natura enim (ait ille) semper cum ascendimus, ad sinistram pedem primò movendum nos inclinât, & in eodem gradum plerumque sinister verò remanet suspensus, quasi ipse vellet ascensum terminare. Quare ascendens quamdam patitur molestiam, quia cum Natura sinistro pede velit quietem invenire, illa nequaquam fruitur.

Lib. 3. cap. 2

Num. 48.

MS. Pag. 43. & 48. cap. 4.

Pag. 9. de vocis correct.

Livius 48. *Omnibus graduum ordinibus imminebat Area maxima, quam Vestibulum, seu Suggestum Basilicæ antiqui dixerunt, & Suggestum Areae superioris Sanctus Leo appellavit, ut distingueret ab aliis inferioribus Areae. Post Constantinianum Imperium annis plusquam octoginta supra centum elapsis, Symmachus Pontifex circa annum 500. ut refert Anastasius, eosdem gradus amplavit, & alios gradus construxit sub signo dextrâ, levâque. Ubi notandum est Tigni vocabulo significari ab Anastasio Contabulationem, sive Tectum: Tignus enim dicitur à Tegendo: eaque de causa constructos eos gradus fuisse opinatur Illustris Ciampinus, ut in umbraculum diei ab Aestu, & in securitatem à pluvia pro majori Populi orantis commoditate inseruirent. Cum narret Bibliothecarius Christi-fideles antiquitus devotionis gratia ascendere illos consuevisse, & multoties flexis genibus.*

Cap. 4.
pag. 19.
In Gregorio IV.
Pag. 65.

Et Dominus Abbas Carolus Bartholomæus Piazza in sua Ephemeride Vaticana Carolum Magnum Romam profectum vivente Hadriano I. Pontifice Summo, & Divi Petri Basilicam petentem hanc scalam genuflexum ascendisse; quam tamen piam actionem Baronius non refert, dicens tantum illum omnes gradus singillatim ejusdem Sanctissimæ Beati Petri Ecclesiæ deosculatum esse. Quem pium usum, ut Alexander VI. excitaret, singulos gradus flexo poplite, & devotè ascendentibus, septem indulgentiæ annos ipsum concessisse, affirmat Torrigius.

In MS.

Bibliot. & Severanus pag. 42. In MS. Anno succedente septingentesimo nonagesimo quinto Leo III. eos gradus vetustate consumptos restituit. Et narrat Torrigius Benedictum XII. anno sui Pontificatus V. (qui fuit à partu Virginis 1338.) comisisse Antistiti Anagnino eorum Tignorum demolitionem, quorum fabricam Joannes XXII. anno 1316. iterum perfici Canonicis Basilicæ concessit.

Oldoin. pag. 1025.

Vasar. par. 2 pag. 298.

To. 2. pag. 1076.

Post annum octingentesimum decimum sextum, quo Leo III. harum scalarum Restitutor, ut diximus, ex hac vita migravit, anni ferè sexcenti, & duo ultrâ quadraginta effluxerant, quibus Christi-fideles ex toto Terrarum Orbe ad Sacra Apostolorum Limina accedentes, eos gradus assidue conscenderunt, cum Pius II. illos multis in locis vel amotos, vel contractos restaurari jussit, prægrandibus Statuis Sanctorum Apostolorum ad infimas graduum extremitates hinc inde collocatis, ut eorum venerationem in ipso primo limine conciliaret. Eas è marmore formavit Minus Fesulanus Sculptor sub eodem Pio II. de quibus scribens Ciacconius, ait adventasse Romam Despotam Moreæ Demetrium, qui Caput Sancti Andree detulit sub eo Pontifice, eumque procerum fuisse, & pulchrum aspectu, ad cujus exemplar Papa Paulus II. (intellige Pium II.) Statuam ingentem marmoream Sancti Pauli, quæ extat ad scalas Sancti Petri effingi fecit.

Ædificata postea Basilicâ à Paulo V. anno 1616. ii gradus redacti fuerunt ad viginti quatuor, & quidem fronti Basilicæ proximiores, quorum longitudo palmorum erat nonaginta, & SS. Petri, & Pauli Simulachra Pii II. jussa in iis posita expoliri, ornari, & ejus Pontificis nomine restitui curavit, addita in basibus inscriptione, videlicet sub Petri Statua:

PAVLVS V. PONT. MAX. VETERVM SCALARVM GRADIBVS
ADMOTIS NOVAE BASILICAE RESTITVIT ANNO
DOMINI M DC XVII.

In circuitu ejusdem basis:

PETRO CAELI IANITORI PAVLVS V. PONTIF. MAX.
ANNO XII.

Sub Simulachro autem Divi Pauli:

PAVLVS V. PONT. MAX. SCALIS ANTIQVIS RESTITVTIS
INSTAVRAVIT ANNO DOMINI M DC XVII.

Et in

Et in circuitu.

PAVLO VASI ELECTIONIS PAVLVS V. PONTIF. MAX.
ANNO XII.

Non tamen veteris scalæ altitudinem hos 24. gradus coæquasse existimandum est. Antiquitùs enim Forum Vaticanum, sicuti totum Romanum Solum, humiliter fuisse pluribus è monumentis constat. Porro arguitur primò ex horario Obelisco, cujus umbra Gnomonis instar, Solares cursus in subjecta planitie Campi Martii quondam indicabat, postea verò ipsi subjectus delitescens. Secundò, ex collocatione Templi Agrippæ, ad quod per gradus Romani conscendebant, & Columnæ Trajanæ, multorumque ædificiorum, quæ prætermittimus, ne à Vaticano Campo discedamus, in quo Obelisci tota pars Leonibus subjecta tempore Sixti V. prorsùs latebat sub solo, deindè supra aggestam humum ab Equite Dominico Fontana palmis circitèr 33. elevatus, ut apparet in Tabula scenographica, quam Eques Carolus Fontana exposuit in suo libro de Templo Vaticano pag. 117.

Alexander demùm VII. scalas quoque aliter, quàm Pavius V. construxit, & ad viginti, & unum gradus illas reduxit in triplicem seriem distributos, quarum quæque septem continet, & quidem proximiores Templo, sunt è lapide Tyburtino, reliqui remotiores in duplicem ordinem dispositi è pario marmore. Hos intermediat semicircularis gradatio, per quàm Pontificis, & Regum Sedilia facilè convehuntur, ascenditque singulis annis Tributarius Regni Neapolitani Mannus in solemnè Apostolorum Principis Festo. Hanc declivem gradationem numidico lapide stravit Berninus, gradibus ità sagaciter incurvatis, ut cum rectis gradibus, licèt altioribus, simul aptè conjungerentur, planamque intermediam aream parum superarent; Simulachris insuper SS. Petri, & Pauli novam basim subiecit, ut illa eminentiori in loco collocata Populi venerarentur. Demum sub Innocentio XII. feliciter regnante, tota supra gradus area filiceis glebis cooperta est, quas lineæ è lapide Tyburtino, & Pyrite in areolas dividunt.

CAPUT XXXI.

De Porticibus ab Alexandro VII. extractis.

E BASILICAE gradibus in subjectum Forum si oculos convertamus amplissimum Theatrum sese offert, quod Alexandri VII. quatuor Numismata nobis indicarunt, quorum duo anno 1661. ejus Pontificatus VII. cusa, sinistram Theatri partem Palatio Pontificio proximam præferunt. Totum verò aia duo anno duodecimo in lucem edita. In unico ex illis epigraphe est:

VATICANI TEMPLI AREA PORTICIBVS EXORNATA.

Singula insuper hanc aliam ostendunt:

FVNDAMENTA EIVS IN MONTIBVS SANCTIS.

Quàm aptè eruditissimus Pontifex hanc inscriptionem addiderit, ex ipsis proximis collibus coniici clarissimè potest, Vaticano scilicèt, & Janiculensi, quorum glebas, non solum sacer Martyrum cruor saturavit, tunc, quando (referente Tacito lib. 15.) pereuntibus edita erant ludibria, ut Ferarum tergis contecti laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, aut ubi defecisset dies in usum nocturni luminis urerentur, hortos suos ei spectaculo Nero obtulerat, & Circense ludicrum edebat, habitu aurigæ permixtus plebi, vel curriculo insistens]. Sed eas Apostolorum ipse Princeps, ac ejus Sepultura reddidit sacras, omniaque penitèr ethnicæ Religionis monumenta deleuit.

Igitur Alexander VII. Porticum Vaticanam, quàm 150. fermè ab hinc